

Ranking of Dimensions and Sustainability Reporting Indicators in Municipalities¹

Ali Fateri², Bita Mashayekhi³, Rezvan Hejazi⁴

Received: 2022/09/27

Accepted: 2023/03/11

Research Paper

Abstract

Purpose: present research aims to investigate and identify the weight and rank of sustainability reporting dimensions and indicators in municipalities.

Methodology: For this purpose, the proposed model of sustainability reporting of municipalities was examined and using the opinions of 20 experts, the weight and indicators were ranked using the hierarchical analysis method.

Result: In summary, it can be stated that the ranking of sustainability reporting includes 1. Features of the report. 2. Factors of excellence and progress; 3. Management and human capital; 4. Work and production; 5. Economic and 6. Environmental factors.

Conclusion: Considering the asymmetry of information in the municipalities and considering the ignorance of the municipalities about the importance of voluntary disclosure including sustainable information for the beneficiaries or in other words the citizens, the findings of the research can be used as a solution to change the organizational management of the municipality. Transparency in all municipal affairs such as financial (economic), urban services and green space (environmental) and social responsibility, responding to the needs of all stakeholders should be considered.

Contribution: This research and its results can be an effective step to create the necessary understanding and motivation for this and to pay attention to the managers and compilers of regulations to include this category in the goals of voluntary or mandatory reporting to stakeholders with a sustainable development attitude.

Keywords: AHP, Municipalities, Public Section, Sustainability Reporting, Urban Management.

JEL Classification: M41, M48, Q01, Q56.

1. DOI: 10.22051/JAASCI.2023.42232.1739

2. Ph.D. Student, Department of Accounting, Kish International Campus, Tehran University, Tehran, Iran. (Corresponding Author). (ali.fateri@ut.ac.ir).

3. Associate Professor, Department of Accounting, Faculty of Management, Tehran University, Tehran, Iran. (mashayekhi@ut.ac.ir).

4. Professor, Department of Accounting, Khatam University, Tehran, Iran. (r.hejazi@khatam.ac.ir).

رتبه‌بندی ابعاد و شاخص‌های گزارشگری پایداری در شهرداری‌ها^۱

علی فاطری^۲، بیتا مشایخی^۳، رضوان حجازی^۴

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۷/۰۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۲/۲۰

چکیده

هدف: هدف تحقیق حاضر بررسی و شناسایی وزن و رتبه ابعاد و شاخص‌های گزارشگری پایداری در شهرداری‌ها می‌باشد.
روش: به همین منظور الگوی پیشنهادی گزارشگری پایداری شهرداری‌ها مورد بررسی قرار گرفت و با استفاده از روش تحلیل سلسله مراتبی و بهره بردن از نظرات ۲۰ نفر از خبرگان، میزان وزن و رتبه ابعاد و شاخص‌های آن ارائه گردید.
یافته‌ها: به‌طور خلاصه می‌توان بیان داشت که رتبه ابعاد گزارشگری پایداری به ترتیب شامل ۱. ویژگی‌های گزارش؛ ۲. عوامل تعالی و پیشرفت؛ ۳. مدیریت و سرمایه انسانی؛ ۴. کار و تولید؛ ۵. اقتصادی و ۶. عوامل زیست‌محیطی بوده است.
نتیجه‌گیری: با توجه به عدم تقارن اطلاعاتی در شهرداری‌ها و با عنایت به بی‌اطلاعی شهرداری‌ها از اهمیت افشای داوطلبانه از جمله اطلاعات پایداری برای ذینفعان یا به عبارتی شهروندان، یافته‌های پژوهش می‌تواند به‌عنوان راهکاری برای تغییر مدیریت سازمانی شهرداری‌ها، شفافیت در کلیه امورات شهرداری‌ها نظیر امور مالی (اقتصادی)، خدمات شهری و فضای سبز (زیست‌محیطی) و مسئولیت اجتماعی، پاسخگویی به نیازهای کلیه ذینفعان در نظر گرفته شود.
دانش‌افزایی: این پژوهش و نتایج حاصل از آن می‌تواند گام موثری برای ایجاد درک و انگیزه لازم جهت این امر و توجه دادن به مدیران و تدوین‌کنندگان مقررات برای لحاظ نمودن این مقوله در اهداف گزارشگری داوطلبانه یا الزامی به ذینفعان با نگرش توسعه پایدار باشد.

واژه‌های کلیدی: بخش عمومی، تحلیل سلسله مراتبی، شهرداری‌ها، گزارشگری پایداری، مدیریت شهری.

طبقه‌بندی موضوعی: Q56, Q01, M48, M41

DOI: 10.22051/JAASI.2023.42232.1739

۲. دانشجوی دکتری، گروه حسابداری، پردیس بین‌المللی کیش، دانشگاه تهران، کیش، ایران. (نویسنده مسئول). (ali.fateri@ut.ac.ir).

۳. دانشیار، گروه حسابداری، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران. (mashaykhi@ut.ac.ir).

۴. استاد، گروه حسابداری، دانشگاه خاتم، تهران، ایران. (r.hejazi@khatam.ac.ir).

مقدمه

جمعیت کشورهای توسعه یافته از سال ۱۹۵۰ رشد نمایی را تجربه کرده است و تجزیه و تحلیل آماری نشان می‌دهد که حدود ۵۰ درصد از جمعیت در مناطق شهری زندگی می‌کنند.^۱ پیش‌بینی می‌شود جمعیت شهری تا سال ۲۰۴۵ یک و نیم برابر شود و این به معنای افزایش قابل توجه تعداد ساکنان مناطق شهری است. با توجه به این نکته، شهرها به‌عنوان نیروهای محرک اقتصاد جهانی نقش اساسی دارند. شهرها ۸۵ درصد از تولید ناخالص داخلی جهانی، ۷۵ درصد تقاضای منابع طبیعی و ۵۰ درصد از تولید زباله جهانی را تشکیل می‌دهند. همچنین، مسئولیت بیش از ۷۰ درصد انتشار گازهای گلخانه‌ای جهانی متوجه سیستم‌های شهری است. بنابراین و به منظور حفظ منابع و تضمین خدمات اجتماعی و رفاه شهروندان، برنامه‌ریزی و اقدامات سیاسی که در دستیابی به رشد پایدار نقش دارند، لازم است. فراتر از دیدگاه محیط زیست، یک تحلیل اقتصادی و اجتماعی برای ایجاد یک تشخیص پایدار جامع در سیستم‌های شهری و روستایی ضروری است (گونزالز گارسیا، راما، کورتس^۲، گارسیا گوآیتا^۳، نانز^۴، گونزالز لورا^۵، ترسا موریرا^۶ و فیجو^۷، ۲۰۱۹: ۲۷).

دولت‌ها و سازمان‌های دولتی به‌طور روزافزون به دنبال افزایش شفافیت و پاسخگویی درباره عملیات روزمره شرکت‌ها و اثرات عملیاتشان روی جامعه هستند. سازمان‌های حرفه‌ای، قانونگذاران دولتی، نهادهای رتبه‌بندی و شرکت‌ها به‌طور روزافزون گزارش‌های مختلفی را درباره جایگاه و محتوا و روند مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها در سطح بین‌المللی، ملی و منطقه‌ای منتشر می‌کنند. در دو دهه اخیر، این توجه به اثرات شرکت‌ها در جامعه، منجر به ظهور این مفهوم نوظهور و مهم در ادبیات کسب و کار به نام مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها گردیده است. از آنجایی که مفهوم توسعه

۱. بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ مرکز آمار ایران، جمعیت شهری بالغ بر ۵۹/۱۴۶/۸۴۷ نفر بوده که حدود ۷۴ درصد کل جمعیت ایران را شامل می‌شود.

2. Gonzalez-García
3. Rama
4. Cortes
5. García-Guaita
6. Nunez
7. Gonzalez Louro
8. Teresa Moreira
9. Feijoo

پاینده به چالشی برای نگرش کلاسیک ارزش سهامداران در واحدهای تجاری و نقش آنها در جامعه تبدیل شده است، اکنون شرکت‌ها برای اثرات اعمال و فعالیت‌هایشان بر محیط و جامعه متعهد و مسئول هستند، به گونه‌ای که توسعه پاینده به‌عنوان یک بخش ذاتی در ادبیات تجاری تلقی می‌شود و روش‌های متفاوتی برای در نظر گرفتن و توجه به ابعاد پایداری^۱ در واحدهای تجاری وجود دارد (نصر^۲، ۲۰۱۰: ۲).

هر بُعد پایداری جنبه‌های کاملاً متفاوتی را در بر می‌گیرد که در بعضی موارد کمی نیست. در همین راستا، سازمان بین‌المللی استاندارد به توسعه پایدار در شهرها توجه کرده است. الزامات تجزیه و تحلیل عملکرد خدمات شهری و کیفیت زندگی را با استفاده از یک رویکرد جامع ارائه می‌دهد و می‌تواند بدون توجه به توسعه آن برای هر شهر، شهرداری یا دولت محلی اعمال شود. این استاندارد مربوط به استاندارد شماره ۳۷۱۲۰ در سال ۲۰۱۸ است که مجموعه‌ای از شاخص‌ها را برای ارزیابی پایداری در شهرها و جوامع تعیین می‌کند. شاخص‌ها، اطلاعاتی در مورد وضعیت یک منطقه و تکامل آن در طول زمان ارائه می‌دهند. با این حال، در مورد شاخص‌های در نظر گرفته شده در مطالعات پایداری شهری یا منطقه‌ای اجماع وجود ندارد (ماکدو^۳، رودریگوئز^۴ و تاوارس^۵، ۲۰۱۷: ۷۳۲). بنابراین، برای بدست آوردن تصویر کاملی از خصوصیات سیستم‌های شهری، باید به تجزیه و تحلیل پارامترهای اقتصادی-اجتماعی در سیستم‌های شهری پرداخته شود. در سال‌های اخیر، علاقه به ارزیابی شاخص‌های پایداری شهری و همچنین انتخاب شاخص‌ها برای تعیین پایداری شهری، در حوزه علمی به‌طور گسترده مورد بررسی قرار گرفته است (فلیکی^۶، ولاچوکوستاس^۷ و موسیوپولوس^۸، ۲۰۱۹: ۴).

گسترش فساد مالی برخی از شورای شهرها و شهرداری‌های کشور در سال‌های اخیر، بیانگر شواهدی از رویه‌های غیراخلاقی و غیرمسئولانه از بُعد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی است. همچنین، فرآیند توسعه شهرها و به تبع آن افزایش درآمدهای شهرداری از یکسو و عدم نظارت مناسب دستگاه‌های نظارتی از عملکرد شهرداری‌ها از سوی دیگر، قدرت و اختیارات شهرداری‌ها را

1. Sustainability
2. Nasr
3. Macedo
4. Rodrigues
5. Tavares
6. Feleki
7. Vlachokostas
8. Moussiopoulos

افزایش داده و شهرداری‌ها با افزایش فشار از سوی شهروندان برای برخورداری از یک نگرش وسیع-تر به اهداف و فعالیت‌هایشان در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی مواجه هستند. فشار برای رفتار مسئولانه‌تر شهرداری‌ها به یک چالش جدی در مقایسه با روش متداول با نگرش صرف اقتصادی تبدیل گردیده است. امروزه، تاثیر شهرداری‌ها بر جامعه یک دغدغه مهم تلقی گردیده و انتظارات شهروندان از نقش شهرداری‌ها در حال افزایش است. متأسفانه علیرغم افزایش تقاضا برای شفافیت و پاسخگویی هم‌درباره عملیات شهرداری‌ها و هم اثرات این عملیات بر جامعه دستورالعمل‌ها، آیین‌نامه‌ها و قوانین و مقررات برای رفتار شهرداری‌ها توسعه نیافته است.

با توجه به اهمیت موضوع و پژوهش‌های گسترده در حوزه پایداری در کشورهای توسعه‌یافته، متأسفانه در ایران به‌طور جدی به این موضوع پرداخته نشد. همچنین، درک مناسبی از ابعاد و شاخص‌های پایداری در شهرداری‌ها وجود نداشته و تاکنون اولویت و میزان اهمیت ابعاد و شاخص‌ها بیان ارائه نگردید. بنابراین، پژوهش حاضر به بررسی رتبه‌بندی و اولویت‌بندی ابعاد و شاخص‌های گزارشگری پایداری در شهرداری‌های ایران می‌پردازد. به همین منظور از الگوی پیشنهادی گزارشگری پایداری در شهرداری‌ها (فاطری، حجازی و مشایخی، ۱۴۰۱) جهت رتبه‌بندی ابعاد و شاخص‌های آن با استفاده از روش تحلیل سلسله‌مراتبی^۱ پرداخته شد.

ساختار مقاله در ادامه به این صورت است که ابتدا به تبیین چارچوب نظری در مورد گزارشگری پایداری بخش عمومی و مروری بر پژوهش‌های قبلی مرتبط پرداخته می‌شود. در ادامه این امر با سوال‌های پژوهش و بحث در مورد روش پژوهش مورد استفاده، توسعه می‌یابد. در نهایت، یافته‌ها و نتایج پژوهش شامل پیشنهادات ارائه می‌شود.

مبانی نظری و توسعه فرضیه‌ها

سازمان‌های بخش عمومی در محیط تجاری پیچیده‌ای فعالیت دارند، زیرا این سازمان‌ها اهداف مالی و غیرمالی داشته و این پیچیدگی، شیوه‌های گزارشگری پایداری‌شان را شکل می‌دهد. آرچنتو^۲،

1. AHP
2. Argento

گروسی^۱، پرسون^۲ و وینگرن^۳ (۲۰۱۹) ماهیت و تاثیرات حاکمیتی را بر شیوه‌های افشای پایداری ۴۵ بنگاه دولتی سوئدی با استفاده از منطق نهادی بررسی کردند. نویسندگان از تحلیل محتوا برای ارزیابی تاثیر مالکیت دولتی، فعالیت، ترکیب هیات مدیره، اندازه شرکت و سودآوری بر محتوای افشاهای پایداری بنگاه‌های دولتی استفاده کردند. نویسندگان آشکار می‌کنند که فقط دو عامل، یعنی «مالکیت دولتی» و «اندازه شرکت»، اثر معناداری بر افشاهای پایداری بنگاه‌های دولتی دارند. آنها دریافتند که بنگاه‌های کاملا دولتی اطلاعات پایداری نسبتا کمتری را نسبت به بنگاه‌های دولتی افشا نموده و بنگاه‌های دولتی بزرگ در مقایسه افشاهای پایداری بیشتری را از بنگاه‌های دولتی کوچک فراهم می‌سازند. این پژوهش استدلال می‌کند که افشاهای پایداری با منطق بازار برانگیخته می‌شوند، زیرا بنگاه‌های دولتی سودگرا با فشار بیشتر ذینفعان و نیاز بیشتر به جستجو و حفظ مشروعیت مواجه هستند. مشابه آرجنتو و همکاران (۲۰۱۹)^۴، آندرادس^۴ و لاران ژورگ^۵ (۲۰۱۹) شیوه‌های افشای بنگاه‌های دولتی اسپانیا را با تمرکز ویژه روی افشاهای غیرمالی الزامی بررسی کردند. این مطالعه بینش‌هایی را در میزان افشاهای غیرمالی الزامی بنگاه‌های دولتی اسپانیا و عوامل موثر بر چنین افشاهایی فراهم می‌سازد. نویسندگان سطح پایین افشای اطلاعات غیرمالی الزامی را به خاطر ابهام در مقررات اسپانیا و عدم اتخاذ مدیریت عمومی جدید که منجر به عدم پاسخگویی و اجرای صحیح مقررات می‌شود، گزارش می‌کنند. نویسندگان از تئوری مشروعیت استفاده کرده و ادعا می‌کنند که میزان افشاها از طریق اندازه نهادی تعیین می‌شود، زیرا بنگاه‌های دولتی بزرگ اطلاعات بیشتری را در مقایسه با بنگاه‌های دولتی کوچک افشا کردند.

فارنتی، گوتری^۶ و کانتو^۷ (۲۰۱۹) از تحلیل محتوا برای کاوش افشاهای غیرمالی در گزارش‌های اجتماعی دولت استانی ایتالیا برای تعیین مربوط بودن، سهم و تکامل‌شان استفاده می‌کنند. آنها از پژوهش مطالعه موردی برای کسب بینش‌هایی عمیق در میزان و استفاده از افشاهای اجتماعی و

1. Grossi
2. Persson
3. Vingren
4. Andrades
5. Larrán-Jorge
6. Guthrie
7. Canetto

زیست‌محیطی داوطلبانه استفاده کردند. نویسندگان افزایش سطح افشا را طی دوره ده‌ساله به موازات تغییر از فرم توصیفی و روایتی به افشاهای جامع‌تر مشاهده کردند، اما سازمان منتخب شاخص‌های برنامه جهانی گزارشگری را انتخاب کرد. نویسندگان همچنین، کاهش علاقه عمومی را به تهیه گزارش‌های اجتماعی مستقل ملاحظه کرده و چنین گزارش‌هایی عمدتاً در پی مشروعیت عمومی ایجاد شدند. بنابراین، نویسندگان نیاز به تنظیم افشاهای اطلاعات غیرمالی را مطرح کردند، زیرا افشاهای اجتماعی و زیست‌محیطی سازمان به صورت اختیاری انجام می‌گرفت.

تمرکز مطالعات پیشین عمدتاً روی کشورهای توسعه‌یافته بوده و اطلاعات بسیار کمی درباره اینکه بخش عمومی در کشورهای در حال توسعه چگونه شاخص‌های عملکرد مالی‌اش را مدیریت و گزارش می‌کند، شناخته شده است. هم‌سو با این، ابراهیمی^۱ و نعیم^۲ (۲۰۱۹) عوامل موثر بر شاخص‌های غیرمالی را در سیستم‌های مدیریت عملکرد نهادها و بنگاه‌های عمومی مراکش کاوش کردند. نویسندگان از منظر تئوری احتمالی آشکار می‌کنند که استفاده از شاخص‌های غیرمالی توسط نهادها و بنگاه‌های عمومی مراکش فقط با سن سازمان تعیین می‌شود. عوامل سازمانی دیگری چون اندازه و محیط رقابتی سازمان موجب گنجاندن شاخص‌های غیرمالی در سیستم‌های مدیریت عملکرد نشدند.

به علاوه، چه - کو - قاسم^۳، احمد^۴، محمد نصیر^۵، وان محمد نوری^۶ و مود عاریفین^۷ (۲۰۱۹) پیمایشی را برای بررسی شیوه‌های گزارشگری زیست‌محیطی دولت‌های محلی مالزی و محرک‌های چنین شیوه‌هایی با استفاده از تئوری مشروعیت انجام دادند. نویسندگان آشکار کردند که اکثریت دولت‌های محلی مالزی اطلاعات زیست‌محیطی را با استفاده از بیش از یک رسانه گزارشگری گزارش می‌کنند. رسانه‌های گزارشگری پر کاربرد گزارش‌های سالانه و افشاهای وب‌سایتی هستند.

1. Ibrahimi
2. Naym
3. Che-Ku-Kassim
4. Ahmad
5. Mohd-Nasir
6. Wan-Mohd-Nori
7. Mod Arifin

نویسندگان دریافتند که دلیل اصلی گزارشگری زیست‌محیطی لزوم حفظ و بهبود تصویر سازمانی برای افراد مرتبط است.

عزیزوزا^۱ و جک^۲ (۲۰۲۰) در پژوهش خود با عنوان معیارهای گزارشگری پایداری راه آهن پرسرعت به دنبال انتخاب و اعتبار عوامل اجتماعی، اقتصادی و محیطی بودند که معیارهای عملکرد پایدار راه آهن پرسرعت هستند و همچنین، به بررسی در دسترس بودن این عوامل در گزارش‌های اپراتورهای راه آهن پرسرعت پرداختند. یافته‌ها نشان داد که حدود ۳۴٪، ۵۳٪ و ۴۸٪ از عوامل محیطی، اجتماعی و اقتصادی منتخب به ترتیب در گزارشگری پوشش داده نمی‌شوند. برخی از عوامل مانند مصرف انرژی، انتشار دی‌اکسید کربن، هزینه و ایمنی در گزارش‌ها نمایانگر خوبی هستند. در مقابل، تنوع زیستی، کاربری اراضی و مقرون به صرفه با عملکرد گزارش نامناسب محبوبیت کمتری دارند. اپراتورهای شرکت‌های راه آهن پرسرعت اروپایی عملکرد گزارشگری بالاتری را در مقایسه با سایر اپراتورها نشان می‌دهند. سرانجام شاخص‌های کیفی در مقایسه با شاخص‌های کمی غالب هستند. نکته کلیدی دیگر این است که تغییرات گزارش شده نشان می‌دهد که هیچ مجموعه استانداردی از عواملی که شرکت‌های راه آهن پرسرعت از امروز گزارش می‌دهند، وجود ندارد و علاوه بر این، حتی در مورد عواملی که سطح بالایی از گزارش‌دهی وجود دارد، مشکلات استانداردسازی و عادی‌سازی نیز وجود دارد.

یالین^۳، یویی^۴، زیاوها^۵ و زیاویان^۶ (۲۰۱۹) در پژوهش خود با عنوان گزارشگری پایداری با هدایت (رهبری) دولت توسط موسسات آموزش عالی چین به بررسی تمامی گزارش‌های پایداری منتشر شده در سال‌های ۲۰۱۲ الی ۲۰۱۶ توسط موسسات آموزش عالی چین پرداختند. هدف ایشان بررسی ویژگی‌ها و خصوصیات گزارشگری پایداری توسط موسسات آموزش عالی چین و علل موجودیت این ویژگی‌ها است. آنها در مقاله خود با تعدیل دستورالعمل‌های سازمان گزارشگری جهانی مورد استفاده در موسسات آموزش عالی، یک چارچوب ارزیابی گزارشگری پایداری ارائه

-
1. Azzouz
 2. Jack
 3. Yalin
 4. Yiwei
 5. Xiaohua
 6. Xiaoyan

و از روش تحلیل محتوا برای ارزیابی میزان افشای موارد مختلف گزارشگری پایداری در موسسات آموزش عالی چین استفاده نمودند. یافته‌های پژوهش آنها حاکی از آن است که گزارشگری پایداری توسط موسسات آموزش عالی چین هنوز در مراحل اولیه قرار دارد به دلیل اینکه (۱) تعداد مراکز انتشار گزارش‌های پایداری اندک است و همه آنها در یک شهر قرار دارند، (۲) تعداد موسسات آموزش عالی که گزارش‌های پایداری را منتشر می‌کنند در حال کاهش و تعداد دفعات انتشار از دو بار در سال به یک بار در سال کاهش یافته است، (۳) الزامات انتشار، معیارهای تدوین، بسترهای انتشار و ارزیابی گزارش‌های پایداری تحت کنترل دولت‌ها است، (۴) امتیازات نسبی ابعاد اجتماعی، زیست‌محیطی و آموزشی کم بوده و بعد اقتصادی، افشا نشده است. به‌طور کلی، سهم نسبی موسسات آموزش عالی چین که گزارش‌های پایداری را منتشر می‌کنند و همچنین، استقرار استانداردهای گزارشگری پایداری و سطح گزارشگری پایین و تحت کنترل دولت چین است که به لحاظ تحلیل ثوریک ممکن است به دلیل عدم وجود پویایی داخلی و نفوذ الزام آور خارجی ناکافی باشد. علاوه بر این، آنها به این نتیجه رسیدند که گزارشگری پایداری توسط موسسات آموزش عالی دولتی یک فعالیت دولتی است و اساساً توسط سیستم آموزش مبتنی بر دولت تعیین می‌شود. همچنین، عمل دولت‌های شاگهای نقش و نفوذ مهمی را که دولت در ارتقای گزارشگری پایداری توسط موسسات آموزش عالی ایفا می‌کند را نشان می‌دهد.

پاپوسی^۱ و سوددی^۲ (۲۰۲۰) در مقاله خود با این عنوان که آیا افشا در گزارش‌های پایداری نشاندهنده عملکرد پایداری واقعی است به بررسی چگونگی میزان افشای اطلاعات پایداری در شرکت‌های بورس لندن پرداختند. آنها برای استخراج اطلاعات مناسب از گزارش‌های پایداری ۵۱ شاخص پایداری رویه‌ها، از ادبیات و دستورالعمل‌های گزارشگری پایداری استفاده نمودند. این شاخص‌ها پس از آن برای ۳۳۱ شرکت بر اساس محتوای گزارش‌های پایداری خود به دست آمد. تجزیه و تحلیل عاملی که بر روی این شاخص‌ها انجام شده، پنج سازه (سه مورد برای پایداری زیست‌محیطی و دو مورد برای پایداری اجتماعی) به دست می‌آورد. رتبه‌بندی‌های حاکم بر محیط زیست و اجتماعی بلومبرگ و شاخص‌های پایداری جونز، که از اطلاعات خصوصی و عمومی

1. Papoutsi
2. Sodhi

شرکت‌ها استفاده می‌کنند، به‌عنوان معیاری برای عملکرد واقعی پایداری استفاده شدند. پس از آزمایش، سازه‌های ایجاد شده از گزارش‌های پایداری برای سنجش پایداری DJSI و ESG، به‌طور قابل توجهی افشا گردید. بنابراین، به نظر می‌رسد که گزارش‌های پایداری عملکرد واقعی پایداری را به خوبی نشان می‌دهند.

بنی^۱، بلوکسی^۲ و گیونتا^۳ (۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان ادغام پایداری در افشای مدل تجاری: شواهدی از صنعت معدن انگلستان به بررسی ارزیابی تعهد یک شرکت به پایداری با تجزیه و تحلیل مدل تجاری خود پرداختند. به‌عبارت دیگر، آنها به دنبال بررسی این موضوع بودند که چقدر شرکت‌های معدنی با انجام تحلیل محتوا از افشای مدل تجاری خود میزان پایداری را درگیر می‌کنند. آنها به این دلیل که صنعت معدن انگلستان اغلب میزان موضوعات اجتماعی، سازمانی و زیست‌محیطی بوده و شرکت‌های معدن انگلستان موظف به توصیف مدل‌های تجاری خود در گزارش‌های استراتژیک بودند تجزیه و تحلیل خود را بر ۱۶ شرکت معدنی متمرکز نمودند. نتایج پژوهش آنها حاکی از آن است که شرکت‌های معدنی برای دستیابی به یک رویکرد انتخابی و نرم برای پایداری تصمیم گرفته‌اند. اگر چه هوا، انرژی، آب، مشارکت جامعه محلی، حفاظت از محیط‌زیست و شرایط کار اغلب در مدل‌های تجاری شرکت‌های معدنی انگلیس مورد توجه قرار می‌گیرد، شواهد بسیار کمی وجود دارد که نشان می‌دهد ابتکارهای مشخص در واقع در مناطق دیگر اجرا شده‌اند. در حقیقت، برخی از موضوعات کاملاً نادیده گرفته می‌شوند (مواد اولیه)، تقریباً نادیده گرفته می‌شوند (زباله، فساد و لابی، اشتغال محلی) یا به صورت توصیفی عمدتاً مورد بحث قرار می‌گیرند (حقوق بشر، فرصت و برابری، استخدام و چانه زنی، آموزش).

محمود^۴ و اورزالین^۵ (۲۰۱۷) در پژوهشی با عنوان دولت سبز و گزارشگری پایداری در صنایع نفت، گاز و معدن قزاقستان: شواهدی از اقتصاد نوظهور اتحاد جماهیر شوروی سابق به بررسی روابط بین ویژگی‌های هیات‌مدیره شرکت‌ها و گزارش پایداری در شرکت‌های نفت، گاز و معدن

1. Bini
2. Bellucci
3. Giunta
4. Mahmood
5. Orazalin

در قزاقستان پرداختند. آنها کلیه داده‌های مربوط به مشخصات هیات‌مدیره و گزارشگری پایداری را به صورت دستی از گزارش‌های سالانه، یادداشت‌های سرمایه‌گذاری، گزارش‌های پایداری و گزارش‌های مسئولیت اجتماعی شرکت و داده‌های مالی را از صورت‌های مالی شرکت‌ها استخراج نمودند. نتایج پژوهش آنها نشان می‌دهد که ویژگی‌های هیات‌مدیره مانند اندازه هیات‌مدیره و تنوع جنسیتی مهمترین عوامل در تعیین دامنه و کیفیت اطلاعات پایداری هستند.

کوزی^۱ و او یار^۲ (۲۰۱۷) در مقاله‌ای با عنوان عوامل موثر بر گزارشگری پایداری و تاثیر آن بر ارزش شرکت: شواهدی از بازار نوظهور ترکیه به بررسی عواملی پرداختند که بر گزارش پایداری مبتنی بر دستورالعمل گزارشگری اولیه جهانی^۳، پذیرش بیانیه‌های قابل اطمینان در گزارش‌های پایداری و میزان کاربرد گزارش‌های پایداری تأثیر می‌گذارد. علاوه بر این، آنها به بررسی این موضوع که آیا گزارش پایداری دارای ارزش است یا نه، پرداختند. آنها با بررسی تعداد ۲۹۷ شرکت بازرگانی عمومی ترکیه در بورس استانبول به این نتیجه رسیدند که آگاهی نسبت به گزارشگری پایداری مبتنی بر طرح گزارشگری جهانی در بین شرکت‌های مورد بررسی هر روز در حال افزایش و روند بهبود در کیفیت گزارش است. با این حال داشتن گزارش‌های پایداری که توسط یک تأییدکننده مستقل اطمینان یافته است، در بین آنها گسترده نیست. با استفاده از مبنای ده فرضیه تدوین شده، شواهد تجربی نتایج قابل توجهی به دست آورد که عوامل محرک گزارشگری پایداری را توضیح می‌دهد. علاوه بر این نتایج تأیید کرد که گزارش پایداری از اهمیت بالایی برخوردار است. فخاری، ملکیان و جفایی رهنی (۱۳۹۶) در مقاله‌ای با عنوان تبیین و رتبه‌بندی مؤلفه‌ها و شاخص‌های گزارشگری زیست‌محیطی، اجتماعی و راهبری شرکتی به روش تحلیل سلسله مراتبی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار بدنبال ارائه مدلی برای رتبه‌بندی شرکت‌ها از لحاظ میزان گزارشگری زیست‌محیطی، اجتماعی و راهبری بودند. آنها با استفاده از مدل استخراج شده از دستورالعمل‌ها و سیستم‌های رتبه‌بندی به تدوین پرسشنامه پرداختند. سپس با استفاده از روش تحلیل سلسله مراتبی نتایج پرسشنامه‌هایی که در معرض نظرخواهی خبرگان قرار گرفته را استخراج نمودند. در نهایت با

1. Kuzey

2. Uyar

3. Global Reporting Initiative

بررسی دستورالعمل‌ها و سیستم‌های رتبه‌بندی مذکور، هر شاخص تبیین و چک لیستی از معیارها تهیه گردیده و داده‌های پژوهش به روش تحلیل محتوا از گزارش‌های مالی ۷۹ شرکت طی سال‌های ۹۰ الی ۹۴ جمع‌آوری گردید. آنها به این نتیجه رسیدند که افشای اطلاعات راهبری شرکتی در گزارش‌های شرکت‌های ایرانی طی سال‌های مورد مطالعه روند صعودی داشته است، در حالی که افشای اطلاعات زیست‌محیطی و اجتماعی و در نهایت افشای زیست‌محیطی، اجتماعی و راهبری شرکتی روند متغیری داشته است. آنها سطح پایین افشای ابعاد زیست‌محیطی و اجتماعی و راهبری در شرکت‌های ایرانی را ناشی از شکاف وضعیت موجود از انتظارات خبرگان می‌دانند.

با توجه به ادبیات موجود و پژوهش‌های انجام شده و مسئله پژوهش، چارچوب تئوریک این پژوهش بر مبنای تئوری ذینفعان است. انگیزه‌ها و شاخص‌های اصلی برای مشارکت در فعالیت‌هایی با رویکرد پایدار و چگونگی افشا و گزارشگری آن در بین شهرداری‌ها بسیار حائز اهمیت است. این پژوهش چارچوبی را برای تبیین ابعاد و شاخص‌های گزارشگری پایداری در شهرداری‌ها فراهم می‌آورد. به‌طور کلی در شهرداری‌ها، قانون شهرداری‌ها، آیین‌نامه مالی شهرداری‌ها، دستورالعمل‌های صادره از سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور و سایر مقررات، سطح گزارشگری و افشای آن را تعیین می‌کند. در این پژوهش، هدف اصلی این است که با در نظر گرفتن ویژگی‌های خاص شهرداری‌ها با رویکرد تئوری ذینفعان، میزان وزن و رتبه‌بندی ابعاد و شاخص‌های گزارشگری پایداری و افشای آن در سطح شهرداری‌ها را شناسایی و ارائه گردد.

با توجه به مباحث مطروحه، این پژوهش به دنبال یافتن پاسخ علمی به پرسش زیر است:
اولویت‌بندی (رتبه‌بندی) ابعاد و شاخص‌های گزارشگری پایداری در شهرداری‌های ایران چگونه است؟

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر نوع و روش اجرای پژوهش بر اساس هدف، کاربردی و بر اساس ماهیت، توصیفی است. در این بخش از پژوهش حاضر، ابتدا الگوی پیشنهادی گزارشگری پایداری در شهرداری‌ها (مشایخی و همکاران، ۱۴۰۱) ارائه می‌شود. سپس به توصیف آماری و ویژگی‌های افراد پاسخگو و در نهایت، به رتبه‌بندی ابعاد و شاخص‌های گزارشگری پایداری شهرداری‌ها با استفاده از روش تحلیل سلسله‌مراتبی پرداخته می‌شود.

همانطور که در جدول شماره یک مشاهده می‌شود الگوی پیشنهادی گزارشگری پایداری شهرداری‌ها شامل شش بعد اقتصادی، زیست‌محیطی، کار و تولید، مدیریت و سرمایه انسانی، عوامل تعالی و پیشرفت و ویژگی‌های گزارش می‌باشد که هر کدام از ابعاد مذکور دارای شاخص‌هایی بوده که در این پژوهش به بررسی اولویت و رتبه‌بندی هر کدام پرداخته می‌شود.

شکل ۱. الگوی پیشنهادی گزارشگری پایداری شهرداری‌ها (منبع: فاطری، حجازی و مشایخی، ۱۴۰۱)

پس از شناسایی ابعاد و شاخص‌های مربوط به گزارشگری پایداری، پرسشنامه‌ای تهیه و در اختیار خبرگان قرار گرفت که توصیف آماری پاسخ‌دهندگان در جدول ۲ ارائه شده است. با توجه به اطلاعات جدول ۲، مشاهده می‌شود که از تعداد ۲۰ نفری که پرسشنامه مربوطه را تکمیل نمودند، ۷۸ درصد مرد و ۲۲ درصد زن بودند. همچنین، ۵۵ درصد پاسخ‌دهندگان دارای تحصیلات کارشناسی ارشد و ۳۵ درصد دارای مدرک دکتری بودند. تجربه کاری ۶۰ درصد از نمونه آماری پژوهش حاضر بالاتر از ۱۰ سال بوده و ۳۰ درصد از نمونه آماری نیز بین ۵ تا ۱۰ سال سابقه کاری داشتند. رشته تحصیلی ۴۵ درصد از افراد، حسابداری بوده است. در خصوص سمت سازمانی افراد حاضر در نمونه می‌توان به ۲۵ درصد مربوط به معاونت مالی و اقتصادی، ۲۰ درصد مربوط به اعضای هیات علمی دانشگاه، ۲۰ درصد مربوط به معاونت مالی و اداری اشاره نمود.

جدول ۲. توصیف آماری جمعیت پاسخ‌دهندگان

شاخص	متغیر	فراوانی	فراوانی نسبی
جنسیت	مرد	۱۶	۷۸
	زن	۴	۲۲
تحصیلات	کارشناسی	۲	۱۰
	کارشناسی ارشد	۱۱	۵۵
	دکتری	۷	۳۵
تجربه کاری	کمتر از ۵ سال	۲	۱۰
	بین ۵ الی ۱۰ سال	۶	۳۰
	بالاتر از ۱۰ سال	۱۲	۶۰
رشته تحصیلی	حسابداری	۹	۴۵
	مدیریت	۳	۱۵
	برنامه‌ریزی شهری	۲	۱۰
	منابع طبیعی	۲	۱۰
سمت سازمانی	سایر	۴	۲۰
	عضو هیات علمی دانشگاه	۴	۲۰
	شهردار	۳	۱۵
	معاونت مالی و اقتصادی	۵	۲۵
	معاونت مالی و اداری	۴	۲۰
	معاونت خدمات شهری	۲	۱۰
	سایر	۲	۱۰

یافته‌های پژوهش

در این بخش به رتبه‌بندی ابعاد و شاخص‌های الگوی پیشنهادی گزارشگری پایداری شهرداری‌های ایران پرداخته شده است. در این راستا، ابتدا از طریق پرسشنامه نظرات خبرگان در خصوص میزان اهمیت ابعاد و شاخص‌ها به صورت مقایسات زوجی، جمع‌آوری شد. سپس، با استفاده از فرآیند تحلیل سلسله‌مراتبی به تعیین وزن ابعاد و شاخص‌های متعلق به هر بعد از گزارشگری پایداری شهرداری‌ها پرداخته شد. در ادامه، جداول و نمودارهای مربوطه ارائه شده است.

رتبه‌بندی ابعاد گزارشگری پایداری شهرداری‌ها

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، در بین ابعاد گزارشگری پایداری شهرداری‌های ایران، ویژگی‌های گزارش رتبه یک و بیشترین میزان اهمیت را به خود اختصاص داده است. رتبه‌های بعدی به ترتیب به عوامل تعالی و پیشرفت، مدیریت و سرمایه انسانی، کار و تولید، اقتصادی و عوامل زیست‌محیطی تعلق می‌گیرد. شاخص نرخ ناسازگاری که برای بررسی پایایی به کار می‌رود، به گونه‌ای طراحی شده است که در صورت ناسازگاری و متناقض بودن پاسخ‌های خبرگان، این مسئله خود را نشان خواهد داد و بدین ترتیب می‌توان به نامناسب بودن پرسشنامه و پاسخ‌ها پی برد و در حالتی که ناسازگاری از حد نصاب اعلام شده (۱۰٪) بیشتر باشد، لازم است ارزیابی‌ها مجدداً انجام گردد. نرخ ناسازگاری مربوط به مقایسه اهمیت ابعاد گزارشگری پایداری شهرداری‌ها توسط خبرگان، ۰/۰۴۰ و کمتر از حد نصاب (۱۰/۰) است. بنابراین، سازگاری مقایسات قابل قبول می‌باشد.

جدول ۳. وزن نهایی و رتبه‌بندی ابعاد گزارشگری پایداری

رتبه	وزن معیار	نام معیار
۵	۰/۰۴۸	اقتصادی
۶	۰/۰۴۰	عوامل زیست‌محیطی
۴	۰/۱۰۶	کار و تولید
۳	۰/۱۶۲	مدیریت و سرمایه انسانی
۲	۰/۱۸۹	عوامل تعالی و پیشرفت
۱	۰/۴۵۵	ویژگی‌های گزارش

رتبه‌بندی شاخص‌های مربوط به بعد اقتصادی

همان‌طور که در جدول ۴ مشاهده می‌شود، در بین شاخص‌های مربوط به بعد اقتصادی، شرایط اقتصادی کلان کشور رتبه یک و بیشترین میزان اهمیت را به خود اختصاص داده است. رتبه‌های بعدی به ترتیب به شرایط اقتصادی شهرداری، شرایط اقتصادی ذینفعان و عملکرد اقتصادی تعلق می‌گیرد. علاوه بر آن، نرخ ناسازگاری مربوط به مقایسه اهمیت شاخص‌های مربوط به بعد اقتصادی توسط خبرگان، ۰/۰۵۰ و کمتر از حد نصاب (۰/۱۰) است. بنابراین، سازگاری مقایسات قابل قبول می‌باشد.

جدول ۴. وزن نهایی و رتبه‌بندی شاخص‌های مربوط به بعد اقتصادی

رتبه	وزن معیار	نام معیار
۴	۰/۱۱۰	عملکرد اقتصادی
۳	۰/۱۲۴	شرایط اقتصادی ذینفعان
۲	۰/۲۵۵	شرایط اقتصادی شهرداری
۱	۰/۵۱۱	شرایط اقتصادی کلان کشور

رتبه‌بندی شاخص‌های مربوط به بعد عوامل زیست‌محیطی

همان‌طور که در جدول ۵ مشاهده می‌شود، در بین شاخص‌های مربوط به بعد عوامل زیست‌محیطی، بسترسازی و امکانات رتبه یک و بیشترین میزان اهمیت را به خود اختصاص داده است. رتبه‌های بعدی به ترتیب به تخصیص امکانات و امتیازات، پایداری در محیط‌زیست و سازگاری با محیط‌زیست تعلق می‌گیرد. همچنین، نرخ ناسازگاری مربوط به مقایسه اهمیت شاخص‌های مربوط به بعد زیست‌محیطی توسط خبرگان، ۰/۰۶۵ و کمتر از حد نصاب (۰/۱۰) است. بنابراین، سازگاری مقایسات قابل قبول می‌باشد.

جدول ۵. وزن نهایی و رتبه‌بندی شاخص‌های مربوط به عوامل زیست‌محیطی

رتبه	وزن معیار	نام معیار
۴	۰/۰۶۱	سازگاری با محیط‌زیست
۳	۰/۱۴۴	پایداری در محیط‌زیست
۱	۰/۵۵۸	بسترسازی و امکانات
۲	۰/۲۳۷	تخصیص امکانات و امتیازات

رتبه‌بندی شاخص‌های مربوط به بعد کار و تولید

همان‌طور که در جدول ۶ مشاهده می‌شود، در بین شاخص‌های مربوط به بعد کار و تولید، پایبندی به پرداخت‌های قانونی رتبه یک و بیشترین میزان اهمیت را به خود اختصاص داده است. رتبه‌های بعدی به ترتیب به تعامل

فکری پایدار (سرمایه انسانی)، الزامات قانونی، زنجیره تامین پایدار، استفاده از فناوری و راهبری شرکی تعلق می گیرد. علاوه بر آن، نرخ ناسازگاری مربوط به مقایسه اهمیت شاخص های مربوط به بعد کار و تولید توسط خبرگان، ۰/۰۳۰ و کمتر از حد نصاب (۰/۱۰) است. بنابراین، سازگاری مقایسات قابل قبول می باشد.

جدول ۶. وزن نهایی و رتبه بندی شاخص های مربوط به بعد کار و تولید

رتبه	وزن معیار	نام معیار
۶	۰/۰۴۳	راهبری شرکی
۵	۰/۰۹۷	استفاده از فناوری
۴	۰/۱۳۳	زنجیره تامین پایدار
۳	۰/۱۵۴	الزامات قانونی
۲	۰/۱۷۷	عامل فکری پایدار (سرمایه انسانی)
۱	۰/۳۹۵	پایبندی به پرداخت های قانونی

رتبه بندی شاخص های مربوط به بعد مدیریت و سرمایه انسانی

همان طور که در جدول ۷ مشاهده می شود، در بین شاخص های مربوط به بعد مدیریت و سرمایه انسانی، توانایی مدیریت رتبه یک و بیشترین میزان اهمیت را به خود اختصاص داده است. رتبه های بعدی به ترتیب به ارتباط کارمند و مدیر، وجود ارتباط موثر، ویژگی های اخلاقی حسابداران، مدیران متخصص و نیروهای متخصص تعلق می گیرد. همچنین، نرخ ناسازگاری مربوط به مقایسه اهمیت شاخص های مربوط به بعد مدیریت و سرمایه انسانی توسط خبرگان، ۰/۰۱۱ و کمتر از حد نصاب (۰/۱۰) است. بنابراین، سازگاری مقایسات قابل قبول می باشد.

جدول ۷. وزن نهایی و رتبه بندی شاخص های مربوط به بعد مدیریت و سرمایه انسانی

رتبه	وزن معیار	نام معیار
۵	۰/۰۷۰	مدیران متخصص
۶	۰/۰۶۲	نیروهای متخصص
۳	۰/۱۴۳	وجود ارتباط موثر
۴	۰/۰۹۶	ویژگی های اخلاقی حسابداران
۲	۰/۱۵۱	ارتباط کارمند و مدیر
۱	۰/۴۷۷	توانایی مدیریت

رتبه‌بندی شاخص‌های مربوط به بعد عوامل تعالی و پیشرفت

همان‌طور که در جدول ۸ مشاهده می‌شود، در بین شاخص‌های مربوط به بعد عوامل تعالی و پیشرفت، مشارکت و توسعه روش‌های ارزش‌گذاری رتبه یک و بیشترین میزان اهمیت را به خود اختصاص داده است. رتبه‌های بعدی به ترتیب به مسئولیت‌ها و مشارکت‌های اجتماعی، برخورد بدون تبعیض با متخلفان و ضوابط تعیین حقوق و مزایا تعلق می‌گیرد. علاوه بر آن، نرخ ناسازگاری مربوط به مقایسه اهمیت شاخص‌های مربوط به بعد عوامل تعالی و پیشرفت توسط خبرگان، ۰/۰۴۰ و کمتر از حد نصاب (۰/۱۰) است، لذا، سازگاری مقایسات قابل قبول می‌باشد.

جدول ۸. وزن نهایی و رتبه‌بندی شاخص‌های مربوط به بعد عوامل تعالی و پیشرفت

رتبه	وزن معیار	نام معیار
۱	۰/۳۵۹	مشارکت و توسعه روش‌های ارزش‌گذاری
۳	۰/۲۴۸	برخورد بدون تبعیض با متخلفان
۴	۰/۰۹۸	ضوابط تعیین حقوق و مزایا
۲	۰/۲۹۵	مسئولیت‌ها و مشارکت‌های اجتماعی

رتبه‌بندی شاخص‌های مربوط به بعد ویژگی‌های گزارش

همان‌طور که در جدول ۹ مشاهده می‌شود، در بین شاخص‌های مربوط به بعد ویژگی‌های گزارش، ویژگی‌های کیفی گزارش رتبه یک و بیشترین میزان اهمیت را به خود اختصاص داده است. رتبه‌های بعدی به ترتیب به منابع جمع‌آوری گزارش، شفافیت گزارش، ثبت‌های حسابداری، رعایت اصول حسابداری، بی‌طرفی گزارش و به موقع بودن گزارش تعلق می‌گیرد. همچنین، نرخ ناسازگاری مربوط به مقایسه اهمیت شاخص‌های مربوط به بعد ویژگی‌های گزارش توسط خبرگان، ۰/۰۸۰ و کمتر از حد نصاب (۰/۱۰) است، لذا، سازگاری مقایسات قابل قبول می‌باشد.

جدول ۹. وزن نهایی و رتبه‌بندی شاخص‌های مربوط به بعد ویژگی‌های گزارش

رتبه	وزن معیار	نام معیار
۴	۰/۰۸۲	ثبت‌های حسابداری
۷	۰/۰۴۱	به موقع بودن گزارش
۵	۰/۰۷۷	رعایت اصول حسابداری
۶	۰/۰۷۰	بی‌طرفی گزارش
۳	۰/۱۴۱	شفافیت گزارش
۲	۰/۱۹۶	منابع جمع‌آوری گزارش
۱	۰/۳۹۴	ویژگی‌های کیفی گزارش

بحث و نتیجه گیری

گسترش رسوایی و فساد مالی برخی از شورای شهرها و شهرداری‌های کشور در دهه اخیر، بیانگر شواهدی از رویه‌های غیر اخلاقی و غیر مسئولانه از بُعد اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی است. گزارشگری پایداری می‌تواند به عنوان راهکاری برای تغییر مدیریت سازمانی شهرداری‌ها، شفافیت در کلیه امورات شهرداری‌ها نظیر امور مالی (اقتصادی)، خدمات شهری و فضای سبز (زیست محیطی) و مسئولیت اجتماعی، پاسخگویی به نیازهای کلیه ذینفعان در نظر گرفته شود. از سویی عدم تقارن اطلاعاتی فزاینده‌ای در شهرداری‌ها وجود دارد و شهرداری‌ها نیز از اهمیت افشای داوطلبانه از جمله اطلاعات پایداری برای ذینفعان یا به عبارتی شهروندان بی اطلاع هستند. با وجود پیشرفت‌ها در پژوهش‌های مربوط به گزارشگری پایداری در جهان، همچنان فقدان پژوهش در خصوص گزارشگری پایداری برای شهرداری‌ها به ویژه ایران علیرغم اهمیت موضوع و نیز به دلیل تفاوت در ماهیت خدمات ارائه شده توسط شرکت‌ها و شهرداری‌ها وجود دارد. به همین منظور، پژوهش حاضر به بررسی اولویت و رتبه‌بندی ابعاد و شاخص‌های گزارشگری پایداری در شهرداری‌های ایران پرداخته است.

نتایج حاصل از روش تحلیل سلسله مراتبی برای تعیین وزن و میزان اهمیت و رتبه‌بندی هر یک از ابعاد گزارشگری پایداری شهرداری‌های ایران و شاخص‌های متعلق به هر بعد، در ادامه ارائه شده است. به طور خلاصه می‌توان بیان داشت که رتبه ابعاد گزارشگری پایداری به ترتیب شامل ۱. ویژگی‌های گزارش؛ ۲. عوامل تعالی و پیشرفت؛ ۳. مدیریت و سرمایه انسانی؛ ۴. کار و تولید؛ ۵. اقتصادی و ۶. عوامل زیست محیطی بوده است.

در بعد اقتصادی، رتبه شاخص‌ها به ترتیب ۱. شرایط اقتصادی کلان کشور؛ ۲. شرایط اقتصادی شهرداری؛ ۳. شرایط اقتصادی ذینفعان؛ و ۴. عملکرد اقتصادی می‌باشد. یافته‌ها حاکی از اهمیت بالای شرایط کلان اقتصادی و تاثیر آن بر توانمندی مالی و اقتصادی شهرداری‌ها است. عواملی نظیر تورم، شاخص قیمت تولید، نرخ ارز، نرخ بهره و تحریم‌های ظالمانه می‌تواند عملکرد اقتصادی شهرداری‌ها و هر سازمانی را تحت الشعاع خود قرار دهد. بنابراین، این شاخص دارای درجه اهمیت بالاتری نزد ذینفعان می‌باشد.

در بعد عوامل زیست‌محیطی، رتبه شاخص‌ها به ترتیب ۱. بسترسازی و امکانات؛ ۲. تخصیص امکانات و امتیازات؛ ۳. پایداری در محیط زیست و ۴. سازگاری با محیط زیست می‌باشد. ایجاد بستر مناسب و تخصیص امکانات در حوزه محیط زیست اعم از مدیریت زباله‌ها و نخاله‌ها و فضولات ساختمان‌ها و مواد رسوبی فاضلاب‌ها و نظایر آنها و مدیریت محیط زیست پاک و سالم و گسترش بهداشت عمومی دارای درجه اهمیت بالایی بوده است.

در بعد کار و تولید، رتبه شاخص‌ها به ترتیب ۱. پایداری به پرداخت‌های قانونی؛ ۲. تعامل فکری پایدار (سرمایه انسانی)؛ ۳. الزامات قانونی؛ ۴. زنجیره تامین پایدار؛ ۵. استفاده از فناوری و ۶. راهبری شرکتی می‌باشد. یافته‌ها نشان می‌دهد که شاخص مربوط به پایداری به پرداخت‌های قانونی و شفافیت در نحوه پرداخت حقوق و مزایا به جهت پیشینه ذهنی که ذینفعان نسبت به پرداخت‌های غیرمعارف دارند، از اهمیت و اولویت بالاتری نسبت به سایر شاخص‌ها برخوردار است. از طرفی شاخص راهبری شرکتی به‌عنوان یک شاخص کم اهمیت در نزد ذینفعان شناخته شده است.

در بعد مدیریت و سرمایه انسانی، رتبه شاخص‌ها به ترتیب ۱. توانایی مدیریت؛ ۲. ارتباط کارمند و مدیر؛ ۳. وجود ارتباط موثر؛ ۴. ویژگی‌های اخلاقی حسابداران؛ ۵. مدیران متخصص و ۶. نیروهای متخصص می‌باشد. با توجه به اینکه از مهمترین عوامل موفقیت و رشد و تعالی هر سازمان، وجود ارتباط مناسب و حرفه‌ای بین مدیریت و کارمندان است و برقراری چنین ارتباطی از وظایف مدیریت به شمار می‌آید. بنابراین، از دیدگاه ذینفعان توانایی مدیریت در اداره شهر و شهرداری و همچنین، ارتباط بین کارمند و مدیر اهمیت بیشتری نسبت به سایر شاخص‌ها داشته است.

در بعد عوامل تعالی و پیشرفت، رتبه شاخص‌ها به ترتیب ۱. مشارکت و توسعه روش‌های ارزشگذاری؛ ۲. مسئولیت‌ها و مشارکت‌های اجتماعی؛ ۳. برخورد بدون تبعیض با متخلفان و ۴. ضوابط تعیین حقوق و مزایا می‌باشد.

در بعد ویژگی‌های گزارش، رتبه شاخص‌ها به ترتیب ۱. ویژگی‌های کیفی گزارش؛ ۲. منابع جمع‌آوری گزارش؛ ۳. شفافیت گزارش؛ ۴. ثبت‌های حسابداری؛ ۵. رعایت اصول حسابداری؛ ۶. بی‌طرفی گزارش و ۷. به موقع بودن گزارش می‌باشد. یافته‌های پژوهش حاکی از درجه اهمیت بالای

کیفیت گزارش نسبت به سایر شاخص‌ها بوده است. از دیدگاه ذینفعان گزارش‌ها باید کیفیت بالایی داشته باشند و بتوانند تمامی نیازهای اطلاعاتی آنها را پاسخ دهند.

با توجه به اینکه در پژوهش‌های پیشین صرفاً به بررسی و تبیین ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های پایداری پرداخته شد و اولویت و رتبه‌بندی شاخص‌ها مورد بحث قرار نگرفت. بنابراین، امکان مقایسه نتایج پژوهش حاضر با پژوهش‌های پیشین وجود ندارد.

با عنایت به نتایج پژوهش پیشنهاد می‌شود سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور نسبت به ارائه رویه‌ها و دستورالعمل‌های مناسب جهت افشای ابعاد و شاخص‌های شناسایی شده در این پژوهش در گزارش‌های سالانه شهرداری‌ها اقدام نمایند. همچنین، با توجه به ضرایب اهمیت هر یک از ابعاد و شاخص‌های پایداری پیشنهاد می‌گردد سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، نمونه‌ای از گزارش پایداری حاوی ابعاد و شاخص‌های پیشنهادی این پژوهش را تهیه و به شهرداری‌های کشور ابلاغ نمایند.

منابع

- فطری، علی؛ حجازی، رضوان؛ مشایخی، بیتا. (۱۴۰۱). ارائه الگوی گزارشگری پایداری برای شهرداری‌ها. *مجله دانش حسابداری*، بهمن ۱۴۰۱.
- فخاری، حسین؛ ملکیان، اسفندیار؛ جفایی رهنی، منیر. (۱۳۹۶). تبیین و رتبه‌بندی مؤلفه‌ها و شاخص‌های گزارشگری زیست‌محیطی، اجتماعی و راهبری شرکتی به روش تحلیل سلسله مراتبی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار. *دوفصلنامه حسابداری ارزشی و رفتاری*، ۲(۴): ۱۵۳-۱۸۷.

References

- Andrades, J; Larrán-Jorge, M. (2019). Examining the amount of mandatory non-financial information disclosed by Spanish state-owned enterprises and its potential influential variables. *Meditari Accountancy Research*, 27 (4), 534-555.
- Argento, D; Grossi, G; Persson, K. and Vingren, T. (2019). Explaining sustainability disclosures of hybrid organizations: the case of Swedish state-owned enterprises. *Meditari Accountancy Research*, 27 (4), 505-533.
- Azzouz, L; Jack, A; (2020). Benchmarking the sustainability reporting of high-speed railways (HSRs): Towards a state-of-the-art benchmarking and reporting framework for HSRs. *Journal of Cleaner Production*, 250 , 119505.
- Bini, L; Bellucci, M; Giunta, F; (2018). Integrating sustainability in business model disclosure: Evidence from the UK mining industry. *Journal of Cleaner Production*, 171, 1161-1170.
- Che-Ku-Kassim, C.K.H; Ahmad, S; Mohd-Nasir, N.E; Wan-Mohd-Nori, W.M.N. and Mod Arifin, N.N. (2019). Environmental reporting by the Malaysian local governments. *Meditari Accountancy Research*.
- Fakhari, H; Malekian, E and Jaffaei Rahni, M. (2018). Explaining and Ranking of the components and indicators of environmental, social and corporate governance reporting by Analytic Hierarchy Process in the companies listed in Stock Exchange. *Journal of Value and Behavioral Accounting*, 2018; 2 (4):153-187. (In Persian).
- Farneti, F; Guthrie, J. and Canetto, M. (2019). Social reports of an Italian provincial government: a longitudinal analysis. *Meditari Accountancy Research*, 27 (4), 580-612.
- Fatari, Ali; Hejazi, Rezvan; Mashayekhi, Bitā. (1401). Sustainability Reporting Model for Municipalities. *Journal of Accounting Knowledge*. (In Persian).
- Feleki, E; Vlachokostas, C; Moussiopoulos, N; (2019). Characterisation of sustainability in urban areas: an analysis of assessment tools with emphasis on European cities. *Sustainable Cities and Society*. (In press) <https://doi.org/10.1016/j.scs.2018.08.025>.
- Gonzalez-García, S; Rama, M; Cortes, A; García-Guaita, F; Nunez, A; Gonzalez Louro, L; Teresa Moreira, M; Feijoo, G; (2019). Embedding environmental,

- economic and social indicators in the evaluation of the sustainability of the municipalities of Galicia (northwest of Spain). *Journal of Cleaner Production*, 234, 27-42.
- Ibrahimi, M. and Naym, S. (2019). The contingency of performance measurement systems in Moroccan public institutions and enterprises. *Management Accounting Research*.
- Kuzey, C; Uyar, A; (2017). Determinants of sustainability reporting and its impact on firm value: Evidence from the emerging market of Turkey. *Journal of Cleaner Production*, 143, 27-39.
- Macedo, J; Rodrigues, F; Tavares, F; (2017). Urban sustainability mobility assessment: indicators proposal. *Energy Procedia*, 731-740.
- Mahmood, M; Orazalin, N; (2017). Green governance and sustainability reporting in Kazakhstan's oil, gas, and mining sector: Evidence from a former USSR emerging economy. *Journal of Cleaner Production*, 164, 389-397.
- Nasr, H; (2010). *Corporate social responsibility disclosure: an examination of framework of determinants and consequences*. Doctoral thesis, Durham University. Available at Durham E-Theses, Online: <http://etheses.dur.ac.uk/480/>
- Papoutsis, A; Sodhi, M.S; (2020). Does disclosure in sustainability reports indicate actual sustainability performance? *Journal of Cleaner Production*, in press, journal pre-proof, Available online 11 March 2020, Article 121049.
- Yalin, L; Yiwei, G; Xiaohua, S; Xiaoyan, L; (2019). Government-led Sustainability Reporting by China's HEIs. *Journal of Cleaner Production*, 230, 445-459.

COPYRIGHTS

This is an open access article under the CC-BY 4.0 license.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی